

Könyvészeti és kritikai adalékok a katonanyelv külföldi irodalmához. Balassa ismertetéséhez (Nyr 49:78) a következő megjegyzéseket akarom fűzni. Sainéan könyvét (*L'argot des tranchées*), mint nem született francia író művét, óvatosan kell használni. A szerző nem különböztette meg eléggé a front szavakat a háborús szavaktól s különösen a szövegek, melyekre szógyűjteményének összeállításában támaszkodik, zsurnalisztikailag simítottak. A közölt katonalevelek nem igazán katonások, inkább a front mögötti argot próbái. A harc vonali és harcvonalmögötti francia nyelv kritikai szétválasztására Albert Dauzat vállalkozott *L'argot de la guerre* (1918) c. könyvében (vö. legközelebb megjelenendő ismertetésemet a *Literaturblatt f. germanische u. romanische Phil.*-ban); a könyv teljesen igazolja ezt a nagyobb terjedelmű címet s a szerző arra is vállalkozik, hogy elhatárolja a világháború szótári anyagát a háború előtti francia kaszárnyanyelvvel szemben s mindenütt keresi a háborús szó első előfordulását. (A francia katonanyelvnek nincs olyan feldolgozása, mint Horné; esetleg össze lehetne állítani Courteline és Esparbés katonahumoreszkjeiből.) Merlin könyve, *La langue verte du troupier* (Paris 1886), elavult, a párizsi katonaiskola, az „X” (École Polytechnique) argot-jának részletes tárgyalása megtalálható a *Mémoires de la soc. linguistique*-ben; Villatte *Parisismen* c. könyve más különnyelvek mellett a katonait is feldolgozta. Dauzat 2000 szóból álló szójegyzéket közöl; ezeket a legkülömbözőbb csapatnemek tisztjei és legénysége között gyűjtötte, pl. a francia keleti hadseregben, a francia hadifoglyok között Göttingában. Dauzat etimológiai kísérletei nem olyan szerencsések, mint a háborús argot biológiai fejlődésének megítélése. Előmunkálatul szolgált Gauthiot és Cohen egy dolgozata, mely a háború folyamán jelent meg a *Mémoires de la Société de linguistique*-ben. Több háborús neologizmust, természetesen nemcsak argot-szerűt, tárgyal Nyrop *Études*

de grammaire française c. dolgozatában (Dänische Sitzungsberichte, 1918), különösen azokat a hangutánzó szavakat, melyek a lövés zaját akarják utánozni. Ugyanott megemlíti Iwan Pauli-nak egy ujságcikkét, mely Feist-nak a *Neuere Sprachen* c. folyóiratban megjelent dolgozatát a francia háborús szavakról cáfolja és feleslegessé teszi. Willy Hunger németül megjelent könyve (*Argot*, Fock, Lipcse é. n.) a háborús tolmács praktikus szükségletéből keletkezett a Golzern melletti táborban, ahol a szerző a francia hadifoglyokkal állandóan érintkezett. F. Déchelette könyve (*L'argot des Poilus*) inkább csevegés. A leggazdagabb anyagot tartalmazza G. Esnault műve: *Le Poilu tel, qu'il se parle* (1919). A szerző annyiban felülmulja Sainéan-t és Dauzat-t hogy éveken át frontkatoná (frontard) volt s tudását személyes tapasztalatból, közvetlen szemléletből meríti s éles ítélőképessége van. Van érzéke a mondattani sajátságok iránt s a *Mercure de France*-ban (1918) is megjelent egy kitűnő értekezése: *Le lois de l'Argot*. Sok tekintetben helyreigazította elődeinek adatait, új magyarázatokat vetett fel, noha a szellemeskedés vágya gyakran tévútra viszi. Esnault, aki magát a francia katona „secrétaire des vivacités d'esprit“-jének nevezi, sok adatot merített a francia katonalélek másik nagy megfigyelőjének, Barbusse-nek műveiből. Azonban az említett művek közül egyik sem teszi lehetségessé, hogy Barbusse háborús regényeinek (*Le feu*, *Clarté*) katonanyelvi részleteit akadálytalanul olvassuk; a mondattan szempontjából teljesen hiányzik minden előmunkálat. A regények közül, melyekben a francia katonanyelvet megfigyelhetjük, a következőket említem meg: *Benjamin*; *Gaspard*; *Nadaud*, *En plein vol*; *Duhamel*, *Vie des Martyrs*.¹

Dauzat cikke (*Les argots militaires de la guerre à l'étranger*) összegyűjt ugyan némi anyagot a nem francia katonanyelvek köréből, de a szerző csekély nyelvismerete miatt óvatosan használandó. Az olasz katonanyelvre vonatkozólag legközelebb megjelenendő könyvemben: *Die Umschreibungen des Begriffes „Hunger“ im Italienischen* (Niemeyer, Halle) akarok adalékkal szolgálni. Ebben olasz hadifoglyok leveleiből, melyeket egy bécsi cenzurahivatal bocsátott rendelkezésemre, összeállítottam az említett fogalomnak számlatan változatát, melyeket a cenzura szabályok kényszerítettek rájuk, s ezekből az argot biológiájára nézve néhány elméleti alapelvet próbálok megállapítani.

(Bonn).

SPITZER LEÓ.

¹ Újabban megjelent bibliografiákban a francia katonanyelvről szóló következő műveket találtam még: *Argot militaire*. L'argot de l'X, illustré par les X. La vie à l'école polytechnique. (Paris. é. n.). — *Déchelette*. L'argot des poilus. Dictionnaire humoristique et philologique du langage des soldats de la Grande Guerre de 1914. (Paris 1918). — *Lambert*. Le langage des poilus. Petit dictionnaire des tranchées par un ex-brancardier sur le front. (Baurdeaux.) Továbbá: *Garver*: French Army Slang. (Modern Language Notes, 32. 1917.) A szerkesztő.